
Naturskyddsföreningen i Kristianstad

Årsberättelse 2002

På spaning efter ovanliga mineral vid Västanåberget.

Foto: Christer Neideman

Omslag: Tvåårig duvhök kan åldersbestämmas på de pilformiga mörka fläckarna på bröstet

Foto: Christer Neideman

NATURSKYDDSFÖRENINGEN I KRISTIANSTAD

ÅRSBERÄTTELSE 2002

Naturskyddsföreningen i Kristianstads styrelse redogör härmed för föreningens 81:e verksamhetsår:

Styrelsen har bestått av följande personer:

Valda för åren 2002

Ordförande Christer Neideman

Kassör Anders Hallengren

Valda för åren 2001 - 2002

Johan Röjestål
David Ståhlberg
Birgitta Vallgren
Carina Wettemark

Valda för åren 2002 - 2003

Karin Bergendal
Patrik Olsson
Christer Persson
Ola Runfors
Evert Valfridsson

Valda för 2002

Helen Titoff
Charlotte Wigermo

Funktioner inom styrelsen

Vice ordförande Anders Hallengren
Vice kassör David Ståhlberg
Sekreterare Christer Persson
Postmottagare Christer Persson
Medlemsregister Birgitta Vallgren
Studieorganisatör Karin Bergendal

Programkommitté

Karin Bergendal
Christer Neideman
Patrik Olsson
Christer Persson
Ola Runfors
Evert Valfridsson
Charlotte Wigermo

Revisorer

Torgny Roosvall
Kristina Öhman

Revisorssuppleanter

Sven Birkedal
Gert Tollgren

Valberedning

Ulf Jungbeck, Kenth O Ljungberg (sammankallande) och Sam Skällberg

KONTAKTPERSONER INOM KRETSEN

Energi: Christer Neideman
Handla
miljövänligt: Karin Bergendal (mat
och förpackningar)
Jordbruk David Ståhlberg,
Johan Röjestål
och Carina Wettemark

Kulturlandskapet: Bertil Helgesson
Skog: Ola Runfors och
Evert Valfridsson
Studieförbundet: Karin Bergendal och
Anders Hallengren
Trafik: Christer Neideman och
Evert Valfridsson

EXPERTRÅD

Hans Berggren - havsfrågor
Magnus Björkhem - miljö kemi
Gustav Helldén - limnologi
Svenne Hermodsson - kemi- och
jordbruksfrågor
Uno Holmberg - svampar

KFV
(Katastrofhjälp-Fåglar-Vilt) - skadade djur
John-Erik Nilsson - skog, naturvård
Nordöstra Skånes
Fågelklubb - fåglar
Kjell-Arne Olsson - botanik
Gunnar Isacsson - insekter, skog

ORTSOMBUD

Arkelstorp: Karin Bergendal
Bromölla: Hans Berggren
Degeberga: Christer Persson

Fjälkinge: Kurt Andersson
Tollarp: Evert Valfridsson
Åhus: Anders Sigfridsson

MEDLEMSSTATISTIK

Medlemsstatistik 1996 - 2002:

<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>
1 576	1 502	1 445	1 505	1 186	1 355	1 558

Siffrorna avser alla medlemmar inklusive familjemedlemmar.

Christer Neideman

EKONOMI

För verksamhetsåret 2002 pekar resultatet på ett överskott om 12 610,22:-. Det goda resultatet står till stora delar att finna inom materialinköp och försäljning. Skånska kulturlandskapet köptes in till en kostnad av ca 13 000:-. Försäljningsintäkterna stannade på hela 28 760:-

Trycksaker ligger någorlunda oförändrade om ca 9000:- medan portokostnaderna gått ner något jämfört med de senaste åren. Under 2002 kostade portot föreningen knappt 8000:-

En intäkt som också ökat är ränteintäkterna som för 2002 stannade vid nästan 2500:-. Detta förklaras med att föreningen bytt Bank till Länsförsäkringar som ger än mycket högre ränta. En annan orsak är att grodprojektet försenats på grund av vädret, vilket gjort att vi haft ovanligt mycket pengar på banken under året.

Anders Hallengren

BARNVERKSAMHET - NATURSNOKARNA

Ännu ett år med spännande naturupplevelser för stora och små har passerat. Som vanligt har det varit ett tiotal familjer som utgjort vår grupp och barnen är alltimellan 2 och 12 år. För de lite äldre barnen satsade vi i år på en nattaktivitet. I början av juni var vi ute vid Stenshuvud och tittade och framförallt hörde lövgrodorna som spelade mycket högljutt. I dammen fanns även andra spännade djur som gulbrämade dykare, vattenödlor, klockgroda och gott om hungriga blodiglar...

Några andra höjdpunkter under året har varit den spännade Sporrakullagården, mossen i Sibbhult med älg- och orrbajs, barkbåtsrace vid Blåherremölla och stenvandring vid Immeln. Dessutom har vi paddlat Vikingabåten Unn i Råbelövssjön. Det var så lätt att ro fram på sjön med vinden i ryggen och alla vår fåglarna i kör utmed stranden. Men när vi skulle hem.....

Vi ser fram emot nya äventyr detta året.

Ola och Karin Magntorn

FLORAVÅRDSGRUPPEN 2002

Kontaktpersoner: Kenth O Ljungberg och Torgny Roosvall

Floravårdsgruppen har under vintern, våren och hösten haft inomhusmöten varannan tisdagskväll. Under sommaren har vi haft egna inventeringar och sex floravandringar för allmänheten. Floravårdsgruppen har även deltagit i projektet ”**Hotade växter i Skåne**” som drivs av Lunds Botaniska förening. Vi har också deltagit i Naturvårdsverkets projekt ”**Åtgärdsprogram för bevarande av FÄLTNOCKA**”, som vi tidigare följt upp som hotad art under ett antal år.

Årets floravandringar för allmänheten har varit mycket uppskattade med ca 25-40 deltagare vid varje vandring.

Floravandring – Kjugekull – Torsdagen den 25 april 2002.

Vårens första vandring gjorde vi på samma plats som förra höstens sista. Intill ”gravhögen” kunde visade Kenth på hur man ser skillnad på **småfingerört** och **luddfingerört**. Vi gick sedan ned mot Ivösjöns strand via bokskogsdungen där vi såg **sankt pers nycklar** på väg upp och **blåsuga**. Nere i strandskogen såg vi mängder av **blå-, vit- och gulsippor**. På väg upp från strandskogen kunde vi se hur man skiljer mellan **smånunneört** och den hos oss ovanligare **sloknunneörten**. Ytterligare arter vi såg var bl a **backsippa, vårlök** och **desmeknopp**. Totalt antecknade Karin Strand 96 arter.

Floravandring – Tosteberga – Onsdagen den 22 maj 2002.

Denna kväll besökte vi ännu ett av Kristianstads fantastiska utflyktsmål. Vi gick först norrut till det nordligaste skiftet där utplantering gjorts av **fältnocka**, som en del i Naturvårdsverkets projekt ”Åtgärdsprogram för bevarande av FÄLTNOCKA”, se nedan. I ”fältnockefällan” såg vi bl a **backsippor, luddfingerört, rosettjungfrulin** och mängder av **gullvivor**. Vi fortsatte stigen mot havet och sedan söderut genom de fantastiska buskmarkerna söder om kärret där vi bl a såg mängder av **vitsippor, gulsippor** och **blåsippor**. När kom ut på de mer öppna gräsmarkerna i södra delen av reservatet såg vi ovanligt många **göknycklar**. Totalt antecknade Karin Strand 124 arter.

Floravandringar – ”De vilda blommornas dag” – Söndagen den 9 juni 2002.

Ett samarrangemang med Svenska botaniska föreningen, som genomfördes denna dag på många platser i Danmark, Norge och Sverige. Naturskyddsföreningen i Kristianstad anordnade vandringar på två platser, Branta hallar i Bromölla och Mosslunda i Kristianstad.

Floravandring – Mörkavad-Rallate – Torsdagen den 27 juni 2002.

Vi började vår vandring vid grusgropen invid skidbacken och gick ner till Trollemöllabäcken på den ”stora” vägen för att sedan följa bäcken uppströms längs den östra stranden. Vegetationen var synnerligen rik, bl a hittade vi **hässlekoeka, kransrams, skogsveronika, mellanhäxört, skogsfibblor, blekbalsamin, tandrot, tvåblad, rödblåra** och **spansk körvel**. I en slänt där marken hölls öppen på grund av kornas tramp och den branta lutningen hittade vi bl a **sandtimotej**. Innan vi drack vårt kaffe vid Rallate tittade vi på en torrbacke med bl a **stor sandlilja, grådådra, sandkrassing** och **hedblomster**. Efter Rallate gick vi längs grusvägen tillbaka till utgångspunkten.

Floravandring – Pulken – Onsdagen den 10 juli 2002.

Vi parkerade våra fordon vid parkeringsplatsen och gick sedan ner mot Helgeåstranden via grusvägen öster om betesmarken. På vägen ner vi såg mycket **piggstistel** och ett bestånd av **arksallat**. När vi sedan kom in på Pulkens östra betesfälla klev vi i ett överdåd av **höskallror**. Vi gick sedan in i nästa fälla och Hans Cronert kunde där berätta om de åtgärder som gjorts genom att bl a fräsa vassen i ett brett område mellan betesmarken och ån. Detta område hade nu blivit ett populärt tillhåll för översomrande tranor och mycket gäss. I en liten sänka i betesmarken såg vi sedan våra första **honungsblomster** tillsammans med bl a **kärrknipprot**. Här stannade vi för att fika. När vi skulle fortsätta norrut kom ”Hero” i hög fart mot oss varför vi tog oss tillbaka till den första fällan och gick den norrut i denna istället. Här hittade vi ytterligare **honungsblomster**. I en fuktsänka hittade vi den sällsynta **pipstäkran** och **smultronklöver**. Ytterligare arter som vi antecknade var **blomvass, krissla, spikblad** och olika arter av **tåg, säv** och **starrar**. Jag antecknade totalt 115 arter.

Floravandring – Boarps hed – Torsdagen den 15 augusti 2002.

Tillsammans med arrendatorn vandrade vi ut på heden först via skogsvägen sedan på kostigar ut i den med sly och buskar delvis igenväxande heden, där vi bl a hittade **slåttergubbe** och **stagg** bland **ljung**, delvis mogna **lingon**, **blåbär** och **kråkbär**. I de blötare delarna växte bl a **odon** och **tranbär**. Vi var inte ensamma på heden denna kväll, utan ett antal lingonplockare passade på att plocka av den i år rikliga tillgången av lingon. Totalt antecknade Karin Strand 72 arter.

Vi såg i år, enligt de exkursionsrapporter Karin och Torgny gjorde, totalt 293 olika arter på de fyra vandringar som protokollfördes. Förra året antecknade Karin totalt 330 olika arter på de fem vandringar, som hon var med på förra året. I protokoll från 55 av de 134 vandringar vi gjort sedan 1983 har Märta Malmer, Christer Persson, Karin Strand och jag antecknat totalt 655 olika arter.

Mosslunda

Året på Mosslunda var som det brukar. Kommunens naturvårdstyrka var och röjde. Orkidéblomningen var mycket riklig. Betet var bra. ”Efterbetet” i den centrala fällan, blev även i år mycket bra.

Gytorpskärret.

I år röjde vi Gytorpskärret i stället för Mosslunda. Behovet är mycket stort, men tack vare att vi var så många kunde vi röja på de viktigaste delarna, men mycket återstår, varför ny röjning har beslutats ske lördagen den 22 mars 2003.

Hotade växter i Skåne

Floraväxeriet som vi håller på med i Kristianstads kommun omfattar f n 73 hotade arter funna på ca 550 lokaler.

Åtgärdsprogram för bevarande av FÄLTNOCKA

Den 12 maj 1999 fastställde Naturvårdsverket åtgärdsprogrammet för bevarande av **FÄLTNOCKA** att gälla 1999-2002. I detta deltar Naturskyddsföreningen bl a med inventeringar, kontakter med markägare och arrendatorer avseende tillstånd till plantering och avtal om betesfredning tom juni varje år. Detta så att avbetning av blommarna inte sker och så att fröspridning kan ske. Dessutom skall vi genomföra uppföljning av betet och röjningsåtgärder på lokalerna. Se rapport på föreningens hemsida under Floravårdsgruppen.

STUDIECIRKLAR

Nybörjarcirkel om växter, start onsdagen den 17 april

Årets botanikcirkel för nybörjare lockade åtta personer förutom undertecknad. Vi träffades sju gånger från 17/4 till 6/8 och täckte sålunda en stor del av vegetationsperioden. Blommorna av svalört, vitsippa, ormöga och vårlök studerades ingående inomhus den första gången, förutom en inblick i Carl von Linnés olika sätt att systematisera växtvärlden. På Bokenäset i Oppmanna tränade vi både samfällt och gruppvis att examinera sådant som harsyra och gökärt. På Södra Lingenäset vid Näsby gick vi vidare med ängsbräsma och majsmörblomma. När vi var i Lyngsjö fick vi lokal guidning inne i kyrkan, en fin kulturupplevelse, innan vi besåg kärrängen vid sjön och en fin bit sandäng. Stranden vid Landön, en tyvärr lite kylslagen kväll, lärde oss t.ex. saltarv och gåsört. På Östra Sandar i Åhus gjorde vi en gemensam botanisk promenad genom skogen-ängen-stranden: Största intrycket gjorde mängderna av ståtlig skogsknipprot - när vi lade märke till dem, n.b.!

Karin Bergendal

Nybörjarcirkel om matsvamp, start onsdagen den 28 augusti

Svammcirkeln ställdes in på grund av torka och svampbrist.

Karin Bergendal

FÖREDRAG

Föredrag om Chile, tisdagen den 26 februari

Kulturgeograf och agrarhistoriker Patrik Olsson tog oss med på en resa till mellersta Chile - från för-Andernas behagfulla sluttningar ut till ön Chiloé. Med förbluffande enkelhet kan man ta sig med tåg och buss från småstäderna med sina spindelnätslika luftledningarna och påkostade, men förfallande hus, ut till den rena landsbygden. Vi fick se vinodlingsdistrikt och områden med rationell spannmålsodling och djuruppfödning, men framförallt fick vi se ett landskap som i hög grad påminde om ett syd- eller mellansvenskt bondelandskap före den agrara revolutionen; extensiv betesdrift, manuell höskörd på stora översilningssängar, trögårdsgårdar och stenmurar, samt skogar med mer än 50% död ved! Ca 25 personer tog del av Patriks intressanta föredrag.

David Ståhlberg

Kretsstämman och föredrag om den skånska floran och om rödlistade arter i Kristianstads kommun, onsdagen den 6 mars

Vid kretsstämman konstaterades att det föregående året med hjälp av sparsamhet givit ett överskott om drygt 1 000 kr. Budgeten för år 2002 såg ovanligt imponerande ut därför att Grodgruppen från olika externa finansiärer sökt 80000 kr som skall användas för att restaurera lämpliga lekplatser för bland annat

strandpadda. Det föreslogs också att styrelsen ber medlemmarna skänka en slant till föreningens ideella arbete. I styrelsen avtackades Anders Johansson, Jenni Johansson och Johanna Grönros. Ola Runfors, Patrik Olsson, Helen Titoff och Charlotte Wigermo hälsades välkomna som nya styrelseledamöter. Efter stämman berättade Torgny Roosvall om den skånska florans utforskande och om rödlistade arter i Kristianstads kommun. Föredraget illustrerades med hjälp av ett datorbaserat bildspel med både egna bilder och bilder från Riksmuséets virtuella flora. De första anteckningarna om skånska växter är från 1500- och 1600-talet. Men det var Linné som verkligen startade utforskandet av den skånska floran. Han beskrev t ex 400 arter i den Skånska resan varav 17 var nya för Sverige. På 1800-talet trycktes två skånska floror en på latin och en på svenska. År 1963 kom Weimarks "Skånes Flora" och 1985 "Atlas över Skånes flora". Och nu väntar vi på att den snart fullbordade inventeringen av Skånes Flora skall publiceras. Torgny berättade sedan om olika hotade arter i kommunen t ex de akut hotade arterna kritsuga och sandnörel eller de starkt hotade arterna sandvedel, kustgentiana och martorn. Nästa kategori "sårbara" omfattar bl a krypfloka, ryl och honungsblomster. Men de mest typiska Kristianstadsarterna är kanske gullstånds och jättemöja från Kristianstads Vattenrike och sandnejlika, sandtimotej och sandlucern från de östskånska sandområdena. Fältnockan har vi i kommunen egentligen bara kvar på Tosteberga ängar, men försök görs att återinföra arten på några tidigare växtplatser.

Christer Neideman

Föredrag om vattenförsörjning, onsdagen den 20 mars

Fredrik Wettemark från kommunens CIV Teknik lockade 20-talet besökare till föredrag om vattenförsörjningen i vår kommun. Sedan 1940-talet baseras den på uttag från borrhållningar, där de äldsta brunnarna finns inne i stadens centrala delar. Senare anlades brunnar bland annat på Näsby fält, där den första brunnen togs i bruk i början av 1970-talet. I gångna tider togs färskvattnet till kristianstadsborna huvudsakligen från Helge å och ända sedan 1850-talet har man arbetat med att förbättra vattenkvaliteten för kommunens innevånare.

De geologiska förutsättningarna för uttag av grundvatten i Kristianstadsslätten är unika i vårt land och kanske finns Nordeuropas största tillgångar på grundvatten i den sk glaukonitsanden som finns på stort djup och i varierande tjocklek under kristianstadsslätten.

Arbetet med att kartlägga hoten mot vattentillgångarna liksom att ta fram nya områden för vattentäkter pågår i kommunen. Fakta finns bland annat samlat i skriften "Kristianstads vattenförsörjning. Förutsättningar - Möjligheter - Konsekvenser" som tagits fram av kommunen.

Grundvattnet är en synnerligen viktig resurs, vars kvalitet och värde kan påverkas av olika sorters föroreningar och andra störningar. Skyddet av våra vattentillgångar är mycket angeläget och eventuell negativ påverkan kan ta väldigt lång tid att återställa.

Evert Valfridsson

Föredrag om "det skånska storkprojektet", torsdagen den 26 september

Ett 20-tal intresserade hade samlats i Östermalmskyrkan för att lyssna till Ola Olsson och hans redogörelse för det skånska storkprojektet. Satsningen på att få tillbaka en storkpopulation i Skåne har hållit på sedan 1989. Då hade vårt landskap varit utan frihäckande vita storkar i 45 år och i vår del av Skåne nästan dubbelt så länge.

Idag finns ca 250 storkar i och kring de olika hägn, som byggts upp. 2002 hade vi 26 friflygande storkpar i Skåne, som tillsammans fick fram ca 35 flygga ungar - bland annat den spektakulära häckningen på en skorsten i Härnestad. Ett antal omärkta vilda storkar har även i år funnits i landskapet och bland annat har den tidigare år återkommande vilda hanen vid hägnet i Viby vänt tillbaka till sitt gamla revir.

I enlighet med styrelsens beslut är nu SNF-kretsen i Kristianstad storkfadder i projektet. Som ett bevis för detta har vi förärats ett diplom, som konstaterar att "vår" stork är nummer 046, en hane född 1988 i Aneboda, som nu finns i Viby och som i somras försökte häcka med honan nummer 284. Han är märkt med färgringarna vit-ljusblå-mörkgrön.

Evert Valfridsson

Bildvisning "Bilder från Kristianstads vattenrike", tisdagen den 19 november

Patrik Olofsson berättade och visade utomordentligt bra bilder från Vattenriket under olika årstider. Ett nittiotal åhörare fick njuta av bl a flygbilder från vårens översvämningar, illustrativa och vackra bilder från våra sjöar och strandängar och inte minst fantastiska närbilder på området fåglar, grodor och småkryp. Några höjdpunkter var t ex den ruggiga havsörnsungfågeln som spärrar upp fjäderdräkten för att imponera på någon konkurrent eller vattenpölen som är helt fylld med parande grodor och deras rom samt mycket annat vackert och sevärt ... Vi väntar med spänning på Patriks kommande TV-film om Kristianstads Vattenrike !

Christer Neideman

STUDIEBESÖK OCH EXKURSIONER

Vinterexkursion med Christer Neideman, söndagen den 10 februari

Detta blev egentligen en extremt tidig vårexkursion, som vi ägnade åt att bese Kristianstads Vattenrike, när det är som vattenrikast. Vi startade med att passera den akut översvämningshotade Härlövsängarleden och körde sedan norrut mot Torsebro. Redan strax efter Rödalestrondellen sågs de första sånglärkorna fladdra över åkrarna. Vid Torsebro var den gamla åfåran till brädden fylld av snabbt forsande vatten och hasselbuskarna blommade i det milda vädret. När vi körde söderut mot Färlöv var åkrarna vid Hamiltonhill till stor del översvämmade eftersom invallningarna inte räckt till. På samma sätt var Vinnöåns dal fylld av vatten. Här skymtade vi också en nyanländ gravand bland alla gässen. Vid Hammarsjön såg vi tusentals gäss - bland annat åtskilliga hundra nyanlända grågäss. När vi rastade vid Hovbys f d bränneri skymtade vi också en havsörn, som drog norrut över södra delen av sjön. Vi fick också se hur perfekt kamouflagefärgade en flock raphöns är när de hukar sig ner på åkern. I höjd med Svaneholm fick vi se en stor flock sångsvanar beta på en översvämmad åker, och vi avslutade med att se ut mot det helt översvämmade Håslövs ängar-området från Rinkabysidan.

Christer Neideman

Seminarium om vatten, lördagen den 23 mars

Seminariet vars huvudarrangörer var Söderportskolan och Kristianstads FN-förening, under ledning av Ing-Britt Pettersson Nyholm, samlade ett 70-tal deltagare. Jan Danielsson inledde med att på sitt underfundiga sätt presentera vattnet som ett ämne som tycks bryta mot flera av naturens lagar. Caroline Jonasson från Sida/Zenit berättade om jordens vattentillgångar och den globala vattenkrisen. Anders Jägerskog från Linköpings Universitet om hur vatten kan vara en konfliktorsak, men också om att vattnet glädjande nog också kan ge anledning till samarbete mellan t ex Israel och Jordanien. Efter pausen presenterades Kristianstads Vattenrike dels genom Patrik Olofssons utmärkta bilder, dels genom att Sven-Erik Magnusson och Karin Magntorn presenterade projektet som nu står i tur att bli ett av Unescos biosfärområden.

Christer Neideman

Exkursion till Fjällmossen, Orrspel och vårtecken, lördagen den 13 april

Tidigt på lördagsmorgonen samlades ett tiotal förväntansfulla besökare på Fjällmossens parkering för några timmars naturupplevelser. Redan här - ca halvannan kilometer från spelplatsen - hördes några orrtupparns fantasieggande "bluppanden". Tillsammans med Sven-Eric Carlsson från Huaröd, och en av mossens särskilda entusiaster, vandrade vi ut till fågeltornet. Tyvärr möttes exkursionsdeltagarna av en väldigt negativ upplevelse där, då ett par besökare i reservatet inte visat särskilt stor respekt för de bestämmelser som gäller för besök här ute. En fotosugen dansk hade ställt upp sin utrustning på fel ställe - och dagens förhoppningar för övriga orrspelsbesökare grusades å det gruvligaste. Sålunda fick vi inte med ögonen uppleva några spelande orrar den här morgonen. Dock kunde vi höra ett par spelande tuppar på lite avstånd. SNF-gruppen var rörande överens om att skärpning behövs, när det gäller besök på ett så känsligt ställe som ett fågeltorn i kanten av en orrspelplats.

På återvägen lotsades besökarna runt av Sven-Eric i kanten av mossen, där en del tidiga tecken på stundande växtliv kunde iakttas. Trots allt var den här tidiga vårmorgonen på Linderödsåsen en trevlig upplevelse och en del fick även chansen att på tillbakaresan till "stan" lyssna till årets första lövsångare i Mjöåns dalgång vid Åbjer mellan Huaröd och Östra Sönnarslöv.

Evert Valfridsson

Geologisk exkursion till Ivösjötrakten, söndagen den 21 april

Ca 15 personer samlades för att tillsammans med geologen Jon Warnhag studera bergarter och mineral i "Västanåfältet". I perfekt väder, varmt och soligt, anlände vi först till Grönhult. Där tittade vi på ett mindre f.d. stenbrott, där man tidigare brutit "glimmerskiffer" för att tillverka slipstenar och grindstolpar. Vi fortsatte till vägen i närheten av "glasbruket", där vi såg kvartsithällar, som exponerades i väggkanten. Efter en promenad i skogen hittade vi sedan ett gammalt vattenfyllt stenbrott, där man också brutit grindstolpar. Om man lade sig på marken och tittade ner utefter stenbrottets lodräta väggar kunde man se den vackert blåa lazuliten, som finns just här. Vi fortsatte förbi Bökestad och genom Blistorpsdalen upp till Västanågruva Skånes enda järngruva. Här bröt man blodstensmalm under 1800-talet. Slutligen tog vi oss runt Immeln till Breanäs, där vi kunde njuta av de vackra och underfundiga stensulptureerna.

Christer Neideman

Exkursion till Hörlinge ängar, lördagen den 4 maj

Under Lars Åkermans kunniga ledning besökte vi Vattenrikets göingska källflöden i trakterna mellan Verum och Osby, där ett vackert, och för skogsbygden ovanligt, öppet och flackt våtmarkslandskap brer ut sig kring Vieån, Helgeå och Skeingesjön. På ängarna vid Skeinge borg möttes vi av ett tranpar. En sjöorre simmade ute på sjön och över oss patrullerade en fiskljuse. Några storspovar hördes, liksom enkelbeckasin och drillsnäppa. I luften cirkulerade såväl ladusvala, som hussvala och backsvala. I strandkanten fann vi den rödlistade hårklomossan, vilken är något av en karaktärsart för området. Vid Gubbarpsbron, där vassarna brer ut sig på ena sidan, sjöng rörsångare. Här observerades ävenledes rödglada och skogsduva. På Hörlinge ängar fanns en hel del vadarfåglar, t.ex. skogssnäppa, rödbena, grönbena och mindre strandpipare. I en liten betad ekskog fann vi på marken nedblåsta exemplar av blomskägglav. Vid en ensam lada blommade backsippa. Sammantaget noterades ett 50-tal olika fågelarter.

Området kring Vieån är föremål för en större naturvårdssatsning, vilken stöds av bl.a. WWF och Region Skåne.

Exkursionen, som lockade tioalet deltagare, var ett samarrangemang mellan fågelklubben och naturskyddsföreningen. Vädret var inledningsvis något disigt efter en regnig natt. Under förmiddagen klarnade det dock upp och vi hade en synnerligen behaglig vårdag.

David Ståhlberg

I stället för grodexkursion, onsdagen den 8 maj

Eftersom de bägge exkursionsledarna fick förhinder fick vi flytta grodexkursionen till den 14 maj. Det dök dock upp några förväntansfulla vid C IV-skolan också den 8 maj. Som kompensation erbjöds de en exkursion till Herkulesområdet vid Viby. Vi startade med att besöka storkhägnet, där den vilde hanen ruvade på 5 kläckningsfärdiga ägg. Vi promenerade sedan runt Herkulesreservatet i ett perfekt försommarsväder. Två rördrommar hördes då och då, de bruna kärrhökarna visade upp sig över vassarna och vi hittade även en groda. Vid linbastun blommade luddfingerörten i stort antal och storkhonan gick och letade mat på den blöta strandängen. Som avslutning styrde vi kosan mot Håslövs ängar, där vi fick höra (och skymta) två dubbelbeckasiner spela i den allra sista skymningen.

Christer Neideman

Fågelskådningens dag, söndagen den 12 maj

Som ett led i arbetet med att föra ut ornitologernas "Fågelskådningens dag" bland en bred krets återfanns denna aktivitet i kretsens programskrift 2002. I sedvanlig ordning var det många SNF-are som slöt upp vid Håslövs ängar den 12 maj och tog del av det fågelutbud som fanns där ute denna morgon och förmiddag. Bland annat kunde man njuta av storspov, rödspov, spelande brushannar och enkelbeckasiner, gulärlor, grönbenor och en hel del grågäsfamiljer.

Evert Valfridsson

Grodexkursion, tisdagen den 14 maj

Naturskyddsföreningen lämnade ett blött och regnigt Kristianstad för att åka söderut och lyssna på våra rara groddjur. Tack vare vädret var det en liten tapper skara som drog iväg. Första stoppet gjordes i Ållskog vid den stora dammen söder om vägen. Vid det här laget hade molntäcket sprucket upp och vi fick uppleva en fantastisk försommarkväll. I dammen var det full rulle på både klockgroda och lövgroda. Ingen i gruppen har Berglunds förmåga att till nästan precis exakthet avgöra antalet djur. Vi uppskattade det dock till 20-30 klockgrodor och 60-100 lövgrodor. Lövgrodorna var så högljuda att den stackars näktergalen som satt i vägkanten fick sjunga sig hes för att ha en möjlighet att göra sig hörd.

Nästa stopp blev Högaborgsreservatet i hopp om att få höra någon sent på året spelande lökgroda. Denna ambition misslyckades eftersom inget spel konstaterades. Ett exemplar av *Pelobates* visade dock upp sig fint på land i pannlampornas sken.

Sista stoppet gjordes på Ravlunda. Med tanke på den fuktiga väderleken med trolig hög aktivitet av groddjur runt om på plattan lämnade vi aldrig den stora grusvägen utan placerade oss i korsningen med vägen upp mot plattan. Vi fick från denna plats avnjuta fint spel av både strandpadda och lövgroda från plattan, Flodahusdammen och de nygrävda dammarna i norr om knäbäcken.

Det var ett nöjt gäng som begav sig hemåt för lite nattsömn.

Anders Hallengren

Exkursion till Siggaboda, måndagen den 20 maj

Ola Runfors från skogsvårdsstyrelsen guidade runt ca femton personer i detta mycket intressanta naturreservat i gränstrakterna mellan Småland, Blekinge och Skåne. Närmare en riktig urskog kommer man inte i södra Sverige! I Siggaboda möts gran och bok, och det är ovisst vilket av trädslagen som, utan mänsklig påverkan, kommer få överhanden. Den långa skogliga kontinuiteten, liksom förekomsten av träd i alla olika livsskederna - från unga groddplantor via åldrande, tvåhundraåriga träd, till sönderfallande och helt nedbrutna stammar - innebär naturligtvis en mycket hög biologisk mångfald. Ola demonstrerade en mängd signalarter, t.ex. havstulpanlav, fällmossa, fjädermossa, bokvårtlav och, framförallt, ymniga bestånd av lunglav. På nära håll, på ett hålträd, fick vi se en mindre hackspett.

Genom små fältövningar gjorde Ola, såsom erfaren skogsman, oss också uppmärksamma på mera ekonomiska aspekter: trädhöjd, stamdiameter, trädtäthet, virkesvolym och åldersstruktur. Jämförelser gjordes med vanliga brukningsskogar. Kostnaden för att skydda skog är ej obetydlig, och det är en grannliga prioriteringsuppgift att rätt använda de knappa resurser som finns avsatta för ändamålet.

Efter Siggaboda gjordes ett improviserat stopp vid Mulatorp, på Blekingesidan, för att njuta av en löväng i försommarskrud.

David Ståhlberg

Biets dag. Maltesholm, måndagen den 3 juni

Tiotalet deltagare - och några tusen bin - hade mött upp i den gamla trädgården vid Maltesholms slott en härlig sommarkväll, när Jan Eklund och hans tre kollegor från Biodlareföreningen i Kristianstad berättade om bin och deras stora betydelse för vår miljö. Honung är självfallet ett trevligt resultat av binas enträgna jobb i bigårdarna, men det är deras avgörande betydelse för växternas pollinering, som är den viktigaste anledningen att hålla bin.

Biodlarna visade upp sina skyddslingar och redogjorde för arbetet i ett bisamhälle under året och vad som händer i en bikupa under ett år. Det gavs också många praktiska tips och anvisningar för ev. blivande biodlare. Jan och hans biodlare betonade också behovet av nya och helst många mindre biodlingar i vårt land.

Förvisso var det skiftande känslor som besökarna i bigården gick i mer eller mindre närkontakt med innevånarna i de olika kuporna. Dock kan konstateras att ingen av kvällens tvåbenta gäster fick några bisticke med sig hem.

Kvällens höjdpunkt var nog när biodlarna tog fram några ramar med ägg och alldeles nykläckta bin kom till världen mitt framför ögonen på oss. Som avslutning fick deltagarna i bidagen testa sina kunskaper i en liten tävling, som Jan och hans kompisar ställt samman.

Ett stort tack till biodlarföreningen!

Evert Valfridsson

Trädgårdsdagen i Bäckaskog, lördagen den 31 augusti

Insektsexkursion till Linderödsåsen, söndagen den 8 september

Svampexkursion, söndagen den 29 september

Svampexkursionen ställdes in på grund av torka och svampbrist.

Lavexkursion, söndagen den 20 oktober

Totalt finns det ca 150 olika rödlistade djur- och växtarter i det skogsområde längs Höge väg upp till Maltesholms slott, som håller på att bli naturreservat. Det kunde Ulf Arup bland annat konstatera, när han ledde 15 deltagare från kretsen i en vandring i området. Detta för artrikedomen i vårt land så viktiga område var ypperligt nära att spolieras genom avverkning i slutet av 1980-talet.

Skogsområdet vid 1600-talsslottet på Linderödsåsens nordostsluttning är på 29 ha och ingår i Natura 2000-skyddet och Ulf Arups förslag ligger till grund för hur området ska skötas framöver. Den rika växtligheten här beror främst på den gynnsamma kalkpåverkan som präglar naturen vid åsen, och det lär ha funnits skog i området sedan 1600-talet.

Det blivande reservatet innehåller ca 100 rödlistade skalbaggsarter och här finns ca 30 procent av den sveska skalbaggsfaunan. Vidare har man hittat ett 40-tal rödlistade svampar här liksom 7 rödlistade lavar. Maltesholmsområdet kan också uppvisa mer än hälften av landets landmollusker, bland annat östspolsnäckan.

Inte minst under våren erbjuds besökarna här en rik kärlväxtflora, där t. ex. rika bestånd av månviol (*Lunaria rediviva*) är ett dominerande inslag. Området domineras av bokskog och andra ädellövträd och i det blivande reservatet finns också resterna av ett par välkända bokar - Adam och Eva. Båda träden har sedan många år fallit för hårda stormar och idag finns en imponerande högstubbe av Adam kvar. 1915 uppmättes brösthöjdsomkretsen till detta gigantiska träd till 570 cm. Vid besöket kunde dock exkursionsdeltagarna mäta omkretsen på den döda, drygt fem meter höga stubben till fantastiska 560 cm i brösthöjd.

Evert Valfridsson

Studiebesök på Botaniska trädgården i Lund, lördagen den 9 november

Lördagen den 9 november samlades vi, drygt tjugo intresserade medlemmar från vår förening i Botaniska trädgården i Lund. Förutom själva trädgården med sina mängder av olika träd, buskar och ännu delvis gröna växter ägnade vi oss främst åt Växthusen där vi blev mottagna och utomordentligt guidade av Marie Widén.

Tidigare samma dag hade man i Sveriges radios program, Naturmorgon, haft en sändning just från växthusen och då bl.a. talat om kakaoträdet och dess frukter. För dem som lyssnat på programmet blev det en intressant och åskådlig repetition.

Vi tittade också på palmer, bl.a. på en kottepalm, *Cycas circinalis*, som inte är en enskild art utan en grupp av ursprungliga, nakenfröiga växter. Den är från sydöstra Asien och man tror att alla vilda exemplar är utrotade. Den finns alltså inte längre vild i naturen men har överlevt i växthusmiljön.

Olika slag av tebuske, kryddor, kapock, tuggummiträd, banan och mycket mycket annat finns i dessa växthus.

Vaniljträdet såg vi; det är en orkidé som härstammar från Mellanamerikas regnskogar. För att få frukter krävs ett synnerligen omständligt pollineringsarbete med långa bambustickor. Det för tillfället högt eftertraktade smakämnet vanillin framställs billigt i fabriker; så tillverkas också vanillinsocker. - Orkidéerna hittade vi på minst två ställen i växthusen eftersom de olika arterna har olika behov av värme och fukt. De är mer än 20.000 spridda över större delen av jorden t.o.m. på Grönland där det finns fem arter men de flesta finns i tropikerna.

Vi såg också flera exempel på "Spanish moss", en ombesjungen spansk mossa. Den är ingen mossa i Spanien utan en ananasväxt rikligt förekommande i Floridas träskmarker och i övriga sydostliga USA. Spansk mossa är täckt av små sköldformade fjäll som bildar en stor sammanlagd yta och på så sätt kan den hämta näring ur luften och översilande vatten.

I en damm flöt den berömda Victoria regias intressanta jätteblad, vars nerver en gång utgjorde förebild till konstruktionen av Crystal palace som i sin tur gav idéer till byggandet av de stora växthusen vid slutet av 1800-talet. Victoria-näckrosens blomma slår ut mitt på dagen. Det är en 20 à 30 cm stor, vit blomma, som morgonen därpå blir rosa och på eftermiddagen sjunker ner under vattnet. Detta sker i juli /augusti och händelsen lockar många åskådare. I vattnet fanns också vattenhyacinten som teoretiskt kan föröka sig 20 miljoner under en säsong. Dess vackert ljusblå blommor fick vi inte heller se denna gång.

Som Marie Widén påpekade och som det står i den utmärkta handledningen till Växthusen "Upprepade besök ger alltid det bästa utbytet". Den uppmaningen kommer vi säkert alla att följa.

Birgitta Vallgren och Charlotte Wigermo

Annandagjulpromenad, torsdagen den 26 december

Ett nittiotal personer samlades i milt vinterväder för att under Christer Neidemans ledning promenera från badhuset söderut längs Helge å till Ekenabben. Det mesta av ån och hela Hammarsjön var isbelagda så antalet sjöfåglar var begränsat. Men vi fick se många arter på nära håll t ex hägern, som flög förbi och landade nära oss på stranden. När vi nått den under våren översvämningshotade Hammarsjövallen kunde vi se två havsörnar sitta ute på isen. Efter fika och besök vid Ekenabbentornet, vände vi tillbaka via Björket. I närheten av lärkträdsbeståndet S om motorvägen fick vi mycket goda tillfällen att beundra en flock om ca 50 mindre korsnäbbar. Hannarna lyste orangeröda och honorna var mera oansenligt grönfärgade. När vi återkom till Tivoliparken började det duggregna, och artlistan hade blivit längre än väntat: sammanlagt sågs minst 33 vilda fågelarter !

Christer Neideman

ANDRA AKTIVITETER

Temakväll. Allmänhetens Miljöforum, tisdagen den 19 mars

Kretsen var väl representerad vid det möte med Allmänhetens miljöforum, som samlades i biblioteket, i Kristianstad den 19 mars och lyssnade till olika synpunkter kring stress och hur vi använder vår tid och vilka konsekvenser vårt agerande kan ha på miljön ur olika perspektiv.

Jan Danielson pratade engagerande om hur vi ser på olika sorters stressande och jagande efter minuter och minutrar. Våra upplevelser av tid är förvisso väldigt olika. Bland annat menade han, att vår återstående livstid egentligen är ett enda kapital som är någonting värt, och det, som vi alla borde tänka över noga hur vi använder. Jan Danielson framhöll vidare att spara tid i sig inte är det viktigaste. Istället gäller det att ta vara på och så bra som möjligt utnyttja den tid, som vi alla har. Gör vi det så räcker tiden till sade han.

Överkonsumtion är kanske det allvarligaste hotet mot oss alla och vår jord, menade han och tillade att vår girighet och den automatik att göra saker och ting storskaligt, som allt för ofta styr i vårt samhälle, är ett

enormt hot mot vår miljö. Vi måste leta efter orsakerna bakom vår enorma överkonsumtion och sedan försöka ändra inriktningen mot ett bättre utnyttjande av våra resurser, framhöll han bland annat "Livskvalitet som en bra ersättning"!

- Istället för att vilja han, så kan man bara vara! var en av Jan Daneilsons underfundiga uppmaningar den här kvällen

Evert Valfridsson

Temadag om energi. Allmänhetens Miljöforum, lördagen den 27 april

Denna långlördag anordnade Allmänhetens miljöforum tillsammans med kommunens energirådgivare Staffan Branting minitställningar och miniföredrag om energi- och energisparande i och utanför Regionmuséet.

Christer Neideman

Miljövänliga veckan, arrangemang på Domus i Kristianstad lördagen den 28 september

Lördagen den 28 september hade vi "Potatisdag" i samarbete med Domus och KRAV-odlaren Torbjörn Olsson. Ca 600 ex av foldern "Störta King Edward" delades ut och Torbjörn sålde 6-7 sorter av obesprutad potatis och morötter. Närradion hade i förväg haft en intervju där Helen Titoff kunnat informera om potatis och puffa för arrangemanget. Radio Kristianstad sände dagen innan en minidebatt mellan Maria Palm från Riksföreningen och en potatisodlare.

Helén Titoff

Miljövänliga veckan, studiebesök i kretsloppsparken i Snårarp, lördagen den 5 oktober

Vårt program för Miljövänliga veckan avslutades på lördagen den 5 oktober då vi gjorde ett Studiebesök på Kretsloppsparken i Snårarp.

Johan Larsson hälsade oss välkomna och visade oss till ett stort rum i kontorsbyggnaden där man brukar ta emot besökare. Det har varit många studiebesök, även från utlandet, sedan anläggningen invigdes i oktober 2001.

Själva anläggningen ägs och drivs av Sorterarna i Kristianstad AB som till lika delar ägs av Kristianstads Renhållnings AB och Olofsson-Persson AB.

Kretsloppsparken är en föregångare i många avseenden för hur man på bästa sätt ska kunna ta vara på den ständigt ökande mängden avfall. Johan berättade om anläggningen på ett intresseväckande sätt. Den maskinella utrustningen får en allt större betydelse och det finns stora ekonomiska intressen och konkurrens om allt återvinningsbart och värdefullt material

som hittills "kastats på tippen". Detta visades inte bara i tabeller utan också vid en rundvandring på området. En jämförelse med den nu stängda tippen på Härlövsängar visar på utvecklingen.

Årligen beräknar man med att komma upp till 75 000 ton avfall för sortering och/eller omlastning och 8 000 ton park- och trädgårdsavfall för kompostering. Rent träavfall flisas och skickas till förbränning i värmeverk. Oljeavfall och oljehaltigt vatten mellanlagras i Kretsloppsparken. Glas-, plast- och metall-

förpackningar lastas om och transporteras till anläggningar för återvinning. Ur el- och elektronikavfall sorterar Savekos personal värdefulla metaller men också icke utslitna delar som säljs till privatpersoner. Så hade t.ex. en av oss besökare just inhandlat reservdelar till sin tvättmaskin som på så sätt reparerades utan större kostnader. I returhuset finns en året-runt-loppmarknad som tyvärr var stängd för dagen.

Även om vi inte fick med oss några fynd från loppmarknaden gav oss besöket på Kretsloppsparken många värdefulla insikter i ett av överflödsamhällets och framtidens mer svårlösta problem.

Birgitta Vallgren

MILJÖVÅRD

Vindkraft

Föreningen ansåg att Kristianstads kommuns förslag till strategi för lokalisering av vindkraftverk var alltför negativt formulerad, eftersom den knappast gav möjlighet till mer än en mycket obetydlig utbyggnad.

Energiplan för Kristianstad

Föreningen har bl a påpekat att Allöverket bör uppfylla kriterierna för leverans av ”Bra Miljöval eller leveranser”. Det enda som fattas för detta är att den mineralrika askan återförs och sprids på skogsmarken.

Lokala miljömål

Föreningen har deltagit i möten för att diskutera utformningen av lokala miljömål för Kristianstad kommun.

NATURVÅRD

Kristianstads Vattenrike

Christer Neideman har representerat föreningen i Vattenrikets samrådsgrupp för naturvård och i arbetet med en förvaltningsplan för grågås. Under året har två nya naturreservat bildats i Vattenriket: Näsbyfält samt Rinkaby och Horna ängar.

Storkprojektet

Liksom tidigare häckade den vilde hanen tillsammans med en projektstork på taket i Viby. Det visade sig att kullen bestod av hela fyra ungar ! Vid Pulken /Sjögård häckade ett par som fick två ungar, dessa blev flygga, trots att honan dog i slutet av sommaren.

Ett par som släpptes från ett mobilt hägn vid Lillö splittrades tyvärr och flög åt var sitt håll. Föreningen har under året blivit fadder för stork nr 046 (med färgningarna vit, ljusblå, mörkgrön) en av storkarna i Vibyhägnet.

Enkelbeckasin

Föreningen har avstyrkt en ansökan till länsstyrelsen om jakt på enkelbeckasin.

Degeberga backar

Föreningen har tillstyrkt bildandet av naturreservatet Degeberga backar.

Boarps hed

Föreningen har yttrat sig angående reviderad skötselplan för Boarps hed och bl a påpekat behovet av större betestryck för att hålla området öppet.

Trädesfloran vid Åhus

Föreningen har påpekat behovet av åtgärder för att återskapa den vackra och säregna floran vid infarterna till Åhus. Kommunen planerar att under år 2003 påbörja restaureringsåtgärder.

Översiktsplan för Bromölla kommun

Föreningen har bl a påpekat vikten av att ta hänsyn till lokaler för groddjur i Brantahallarområdet.

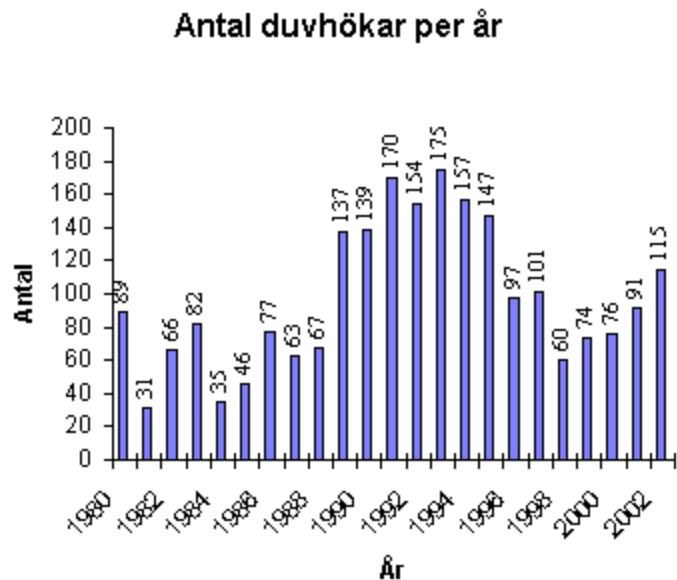
Utfodring av övervintrande örnar

Föreningen har liksom tidigare haft två åtlar (utfodringsplatser) under vintermånaderna. Åteln i Kristianstads Vattenrike har skötts av Christer Neideman och Patrik Olofsson, medan Lars Jarnemo har matat vid kusten. Utfodring har skett två gånger i veckan från årsskiftet till sista veckan i februari 2002. Att många örnar övervintrar i våra trakter visas av att NÖ Skånes Fågelklubb kunde räkna in 46 havsörnar och 6 kungsörnar under örnräkningen i början av januari. Tilläggas kan att havsörnar har syns oftare än vanligt under sommarhalvåret. En ny utfodringssäsong inleddes i mitten av december 2002.

Flyttning av duvhökar

Föreningen har genom Erik Schönbeck och Christer Neideman medverkat vid förflyttning och ringmärkning av duvhökar, som fångats i samband med fasanuppfödning vid gods i Kristianstadstrakten. Antalet ringmärkta duvhökar framgår av diagrammet:

Antalet ringmärkta duvhökar under år 2002 var 115 varav 77 hanar och 38 honor. Antalet fångade duvhökar har ökat, men är fortfarande mindre än under toppåren 1989-1995. Samtidigt har 14 ormvråkar, 4 sparvhökar och en kattuggla ringmärkts.

INFORMATIONSTEKNIK

Styrelsen har under verksamhetsåret sparat portokostnader genom att använda e-post på för intern kommunikation. Våra sidor på Internet har utnyttjats väl av allmänheten och styrelsen har fått in ganska mycket information och frågor via kretsens e-postadress.

Styrelsens mötesprotokoll har även i år lagts ut på nätet vilket har varit uppskattat av medlemmarna som kan följa vad som avhandlas på styrelsemötena. Årsberättelsen finns även i år tillgänglig på nätet istället för att skickas ut i samband med vårprogrammet. Förfarandet innebär stora besparingar i tryck- och portokostnader.

Under året har vi fått nya e-postadresser i samband med att riksföreningen tog q-mailsystemet ur drift. Vi har dessvärre inte längre möjlighet att skapa egna e-postadresser. Styrelsens adress är numera

styrelsen.kristianstad@snf.se. Riksföreningen uppmanar alla medlemmar att skaffa sig ett kostnadsfritt konto på Naturkontakt (ett informationssystem baserat på programvaran First Class).
Gå in på <http://naturkontakt.snf.se> och följ anvisningarna för att få tillgång till egen e-postadress och information från riksföreningen.

Vår information på Internet har som vanligt haft besök av ett par tusen läsare. De mest besökta sidorna är artobservationsnätet och sidorna med vårt program. Av erfarenhet vet vi att det nästan alltid uppstår tryckfel eller förändringar i vårt program. Besök därför gärna våra hemsidor regelbundet för att ta del av eventuella förändringar. Styrelsens ambition är att alltid lämna information om förändringar i programmet eller annat som är av betydelse för verksamheten via hemsidorna.

NATURSKYDDSFÖRENINGEN I SKÅNE

Länsförbundet höll som tidigare beskrivits länsstämma i Kristianstad lördag den 27 april. Vår krets var som vanligt väl representerad och Christer Neideman omvaldes som ordförande för länsbundets styrelse.

Kristianstad i mars 2003

För styrelsen

Christer Neideman
Ordförande

Christer Persson
Sekreterare

Sandnejlika och gul fetknopp på Rinkaby skjutfält.

Foto: Christer Neideman

**Naturskydds
föreningen**